

Të shkosh në vend: Reformimi i Sistemit të Ushqimit të Evropës

Article by Claude Gruffat, Green European Journal, Linda Gaasch

April 14, 2022

Zero-mbetje, zero-distancë, zero-kohë: pritshmëritë e njerëzve po ndryshojnë dhe ushqimi është bërë një çështje gjithnjë e më politike. Kërcënimi i mungesave gjatë pandemisë tregoi se si Evropa duhet të fillojë të prodhojë, shesë dhe konsumojë ushqime në një tjetër mënyrë. Të gjitha rrugët për ndryshimin e sistemit ushqimor të Evropës kalojnë përmes Politikës së Përbashkët Bujqësore të BE-së. Ne folëm me Linda Gaasch dhe Claude Gruffat se pse Evropa ka nevojë për një model më të drejtë dhe më të shëndetshëm të përqendruar në nevojat e fermerëve, konsumatorëve dhe mjedisit.

Gazeta Evropiane e Gjelbër: A ka ndryshuar kriza e koronavirusit mënyrën se si konsumojnë njerëzit?

Claude Gruffat: Përshtypja ime është se në përgjithësi kjo krizë e rëndë e shëndetit publik dhe bllokimi u kanë dhënë njerëzve një dëshirë të fortë për të qenë në gjendje të jetojnë jetën siç bënin më parë. Kjo është arsyeja pse konsumi është rritur aty ku janë hequr bllokimet.

Megjithatë, në të njëjtën kohë, kriza ka zgjeruar rrethin e piktorëve për ndryshim. Bota e aktivizmit mjedisor dhe konsumator po rritet: në Evropë, ajo përbën 5 deri në 10 për qind të konsumit të ushqimit, në varësi të vendit. Çështjet e reja rreth konsumit janë bërë të dukshme. Sovraniteti i ushqimit tani zë një vend të rëndësishëm në mendjet e konsumatorëve, sepse njerëzit po kuptojnë se ne nuk jemi të imunizuar ndaj problemeve të furnizimit me ushqim. Një shqetësim tjetër në rritje mes qytetarëve është shëndeti publik. Sot obeziteti, sëmundjet kardiovaskulare dhe kanceret mjedisore janë në rritje dhe kjo nuk mund të ndahet nga ushqimi. Për konsumatorët, këto lidhje janë porta drejt dëshirës për ndryshim, por ndryshimi do të jetë gradual dhe do të duhet të mbështetet.

Çfarë duhet të ndodhë që shoqëria të kalojë në forma më të qëndrueshme të konsumit?

Linda Gaasch: Njerëzit shqetësohen së pari për shëndetin e tyre, para se të shqetësohen për efektet e dëmshme për mjedisin. Në afat të shkurtër, interesi për të ngrënë produkte vendase dhe organike është rritur. Megjithatë, në një afat të gjatë, gjyshërit e dinë shumë më mirë se nipërit e mbesat e tyre se cilat fruta dhe perime janë në sezon dhe si të ruajnë ushqimin në mënyrë që të ruhet për aq kohë sa të jetë e mundur. Ata jetuan një epokë në të cilën kjo njohuri ishte jetike për mbijetesën, gjë që nuk është rasti për ne sot, për fat të mirë. Ndoshta një efekt anësor i krizës Covid-19 do të jetë që njerëzit të kuptojnë se mungesat e ushqimit janë të mundshme në një moment, dhe kështu të kenë më shumë respekt për punën e fermerëve dhe ndërgjegjësim më të madh për mbetjet.

[...] Ushqimi i shëndetshëm është shumë shpesh një privilegj që gëzojnë njerëzit e pasur. Në të njëjtën kohë, të gjithë vuajnë pasojat e ushqimit jo të shëndetshëm.

Lufta për ushqim të shëndetshëm është gjithashtu një çështje e drejtësisë sociale. Ushqimi i shëndetshëm dhe blerja e perimeve pa pesticide është e shtrenjtë; Ushqimi i shëndetshëm është shumë shpesh një privilegj që gëzojnë njerëzit e pasur. Në të njëjtën kohë, të gjithë vuajnë pasojat e ushqimit jo të shëndetshëm. Kostot si problemet shëndetësore të shkaktuara nga dieta e varfër, degradimi i tokës i shkaktuar nga bujqësia intensive dhe ndotja e ujit të shkaktuar nga pesticidet përballohen nga komuniteti. Pra, të varfërit paguajnë dy herë: paguajnë me shëndetin e tyre dhe paguajnë për zgjedhjen politike që mbështet modelin tonë aktual bujqësor. Ne duhet të bëjmë të kundërtën: të sigurojmë ushqim të shëndetshëm për të gjithë, të subvencionuar për efektet e tij të dobishme në mjedis dhe biodiversitet.

Kriza e koronavirusit dhe pasojat e saj kanë çuar në thirrje për rregullim më të rreptë të industrive të ndryshme si farmaceutike, por edhe ushqimore. Si do të dukej një sistem ushqimor më elastik dhe i qëndrueshëm në Evropë?

Claude Gruffat: Ne duhet të flasim për politikën e ushqimit, në vend të politikës së përbashkët bujqësore, për ta vendosur përsëri idenë e nevojës në zemër të asaj që hamë. Bujqësia është një mjet për prodhim – vjen pas nevojës. Ne duhet t'i vendosim gjërat në rendin e duhur.

Modeli aktual i shpërndarjes ndikon fuqishëm në prodhimin e ushqimit. Reformimi i tij është çelësi për një sistem ushqimor më të qëndrueshëm. Sot, shpërndarja masive nëpër supermarkete kërkon një sistem të standardizuar të prodhimit masiv. Një supermarket prej 12,000 metrash katrorë thjesht nuk mund të furnizohet nga prodhuesit vendas. Në Francë, konsumatorët po e refuzojnë gjithnjë e më shumë këtë model. Superstore të mëdha po vihen në pikëpyetje deri në atë pikë sa disa janë detyruar të zvogëlohen. Madhësia nuk është më gjithçka.

Prodhimi dhe furnizimi i produkteve bujqësore dhe ushqimore duhet të bëhet në shkallë njerëzore. Sot një prodhues i vetëm sallate mund të furnizojë disa qindra dyqane.

Bujqësia humbi zinxhirët e saj të furnizimit lokal dhe rajonal gjatë 40 viteve të Politikës së Përbashkët Bujqësore dhe këto duhet të rindërtohen. Ne duhet të kthehemi te grupet e prodhuesve që janë vendorë, jo kombëtarë. Ky bashkëpunim mund të bazohet në bashkëzhvillimin win-win që furnizon dyqanet dhe konsumatorët me ushqim cilësor me çmime të përballueshme. Unë e kam parë këtë vetë në rrjetin Biocoop, i cili tani ka një xhiro 1.4 miliardë euro.

Prodhimi dhe furnizimi i produkteve bujqësore dhe ushqimore duhet të bëhet në shkallë njerëzore. Sot, në shitjen me pakicë të supermarketeve, një prodhues i vetëm sallate mund të furnizojë disa qindra dyqane. Është një rrezik i madh për prodhuesin, i cili është i lidhur me kontratë dhe në mëshirën e sëmundjes më të vogël ose problemit klimatik, dhe është i rrezikshëm për dyqanet sepse varen nga një furnizues i vetëm. Por kolektivat apo kooperativat prodhuese mund të ndryshojnë gjithçka duke ndarë rrezikun. Është thelbësore nëse duam t'i rikthehemi prodhimit vendor në shkallë njerëzore.

Cilat janë problemet kryesore me Politikën e Përbashkët Bujqësore dhe sistemin ushqimor të Evropës në përgjithësi?

Linda Gaasch: Çfarë nuk po funksionon për momentin? Nga njëra anë, eksportet e subvencionuara krijojnë efekte perverse në tregjet e vendeve të treta. Nga ana tjetër, importet krijojnë konkurrencë mes fermerëve në Evropë. Produktet e përdorura për të ushqyer bagëtinë tonë shpesh modifikohen gjenetikiisht ose trajtohen me pesticide që janë të ndaluara në Evropë. E gjithë kjo shton mungesën e përgjithshme të elasticitetit dhe varësinë e tepërt ndaj prodhimit të vendosur jashtë Evropës.

Prioriteti për reformimin e PPB-së duhet të jetë ndërprerja e subvencionimit të sasisë dhe theksimi i cilësisë.

Prioriteti për reformimin e CAP duhet të jetë ndërprerja e subvencionimit të sasisë dhe theksimi i cilësisë. Megjithatë, realiteti është se numri i fermave po zvogëlohet dhe toka po përqendrohet gjithnjë e më shumë në duart e prodhuesve të mëdhenj. Këshilli Evropian në korrik 2020 hoqi fondet e zhvillimit rural të destinuara fillimisht për CAP dhe, në nivel politik dhe institucional, nuk e di nëse ka angazhim të mjaftueshëm për të bërë ndryshimet e nevojshme. Disa plane të BE-së, si strategjia nga ferma në pirun, janë premtuese, por nëse CAP nuk përputhet me drejtimit e reja të premtuara, është e vështirë të shihet se si është i mundur një tranzicion ekologjik për ushqim.

Claude Gruffat: Dëmi i shkaktuar nga CAP aktual dhe pasojat e tij në prodhimin e ushqimit janë të qarta: 50 për qind e tokës bujqësore evropiane përdoret për të ushqyer kafshët dhe jo njerëzit. Për shkak se sasia është e subvencionuar, gruri rritet për ushqim, jo bukë. Pra, në Francë, 70 për qind e miellit tonë të bukës me vlerë të lartë importohet.

Nga të shkojmë nga këtu? Drejt sovranitetit ushqimor për t'u siguruar që vendet evropiane mund të plotësojnë nevojat e tyre njerëzore. Drithërat, bishtajoret dhe kulturat proteinike janë jashtëzakonisht të rëndësishme për këtë proces. CAP ka një rol kyç për të ardhmen, sepse është leva vendimtare për të lëvizur bujqësinë tonë në një drejtim të qëndrueshëm, të shëndetshëm dhe të gjelbër. CAP e ardhshme është ajo që synon prodhimin që na nevojitet dhe inkurajon çdo gjë që krijon vende pune në prodhimin e ushqimit në vend.

Këto nuk janë vetëm ide të grupeve të mendimit: sot konsumatorët po kërkojnë gjithnjë e më shumë produkte organike dhe lokale. Por oferta nuk është aty, nuk mjafton, edhe pse kjo kërkesë paraqet një mundësi të pabesueshme për të ngritur shumë fermerë të tjerë në mënyrë që ata të fitojnë një jetesë të denjë dhe të drejtë nga puna e tyre. Vetëm për të

përmbushur kërkesën sot vetëm në Francë, na duhen 60 000 fermerë të rinj lokalë organikë. Ndërsa ajo që ndodh është se rreth 12 000 fermerë hyjnë në industri çdo vit dhe rreth 25 000 dalin në pension. Humbja neto nga viti në vit rrit madhësinë e fermave të mbetura dhe nuk po inkurajon fermerët e rinj për të filluar. Franca ka pothuajse 500 000 fermerë sot, por ka nevojë për një milion për nesër. CAP dhe politikat kombëtare mbi rregulloret dhe sistemet tatimore duhet të ndihmojnë në rialokimin e tokës bujqësore të punëshme për prodhuesit e rinj.

[...] 50 për qind e tokës bujqësore evropiane përdoret për të ushqyer kafshët dhe jo njerëzit. Për shkak se sasia është e subvencionuar, gruri rritet për ushqim, jo bukë.

A hapet biseda politike për të përfshirë perspektiva më të gjera sociale, shëndetësore dhe mjedisore? Për shembull, Komisioni Evropian ka propozuar një strategji Farm to Fork që përpiqet të lidhë së bashku këto fije të ndryshme.

Claude Gruffat: Ka synime dhe ka veprime. Dy fije bujqësore të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane – nga ferma në pirun dhe biodiversiteti – janë themele premtuese për qasje të reja afatmesme dhe afatgjata ndaj bujqësisë evropiane, por ato nuk gjenden askund në reformën e CAP që filloi në 2018 dhe që do të jetë përfundoi në fund të vitit 2020. Takimi i Këshillit Evropian të korrikut mbi buxhetin afatgjatë të BE-së për 2021-2027 pa një reduktim në buxhetin e CAP-së dhe, në veçanti, zhvillimin rural, i cili është mjeti më i mirë për të investuar në të ardhmen e bujqësisë dhe mbështetjen thelbësore ndryshime në modelin tonë të prodhimit.

Zhvendosja e vazhdueshme politike kërkon rilokalizimin e bujqësisë. Konsumatorët po hedhin bazat për zhvillimet e së nesërme dhe ato nuk po dëgjohen. Një nga shenjat është ideja e “mbeturinave zero”: konsumatorët nuk duan më që ushqimi i tyre të jetë sinonim i paketimit të tepërt. Modeli i shpërndarjes sfidohet nga ideja e “kohës zero”: njerëzit nuk duan të kalojnë më asnjë kohë në supermarkete. Ekziston edhe ideja e “distances zero”, e cila kërkon blerje lokale. Të gjitha këto gjëra tashmë gjenden në shoqëri, por nuk merren parasysh në debatin politik.

Shumë fermerë janë financiarisht të varur nga praktikat që janë të dëmshme për mjedisin. Për shembull, borxhi afatgjatë mund ta bëjë shumë të vështirë kalimin në forma më të qëndrueshme të prodhimit kur të ardhurat tuaja varen nga një rendiment i caktuar. Si mund t’i mbështesin të Gjelbrit fermerët për të bërë ndryshimin?

Linda Gaasch: Familja ime, e cila zotëron një fermë, shpesh më thotë: “Njerëzit flasin për të drejtat e kafshëve, por kurrë për të drejtat tona.” Ndoshta të Gjelbrit nuk kanë qenë mjaftueshëm zëshëm në mbrojtjen e të drejtave sociale të fermerëve. Bujqësia konvencionale është punë e vështirë dhe gjithashtu mbart rreziqe të caktuara për shkak të ekspozimit ndaj produkteve të përdorura. Bujqësia gjithashtu mund të sjellë përfitime për ndryshimin e klimës dhe biodiversitetin. Të Gjelbrit mund të përpiqen të sigurohen që vlera

sociale e punës së fermerëve të njihet dhe të shpërblehet siç duhet.

Një mënyrë e mirë për të bindur fermerët që të shkojnë në rrugën organike ose agroekologjike është të ardhurat e garantuara.

Ne gjithashtu kemi nevojë për besim të vërtetë në një model të veçantë të prodhimit të ushqimit, për të vendosur një qëllim të qartë dhe për t'iu përmbajtur atij. Prej vitesh fermerëve u thuhej të specializoheshin dhe tani duhet të kalojnë në prodhimin organik. Pa një qëllim të qartë, e kuptoj pse është e vështirë të kuptosh dhe të përshtatesh. Një mënyrë e mirë për të bindur fermerët që të shkojnë në rrugën organike ose agroekologjike është të ardhurat e garantuara. Në një nivel lokal në Luksemburg, të Gjellbrit po bëjnë thirrje që një përqindje e caktuar e ushqimit në mensat e shkollave dhe kompanive të jetë organike, në mënyrë që fermerët lokalë organikë të jenë blerës të garantuar për prodhimet e tyre.

Claude Gruffat: 70 vjet më parë, fermerët evropianë adoptuan një model bujqësor që ata nuk e zgjodhën. Atyre iu tha se duhej të prodhonin më shumë në mënyrë që vendet e tyre të ishin të vetë-mjaftueshme në ushqim dhe se zgjidhja ishte përdorimi i teknologjisë dhe kthimi te plehrat kimikë dhe pesticidet. Në atë kohë, ne kishim nevojë të kthenim industrinë e luftës në industri bujqësore, dhe askush nuk po fliste për mjedisin. Askush nuk kërkonte mendimin e fermerëve. Një nga pasojat është se midis 1965 dhe 2010, frutat dhe perimet e prodhuara në Evropë humbën 55 për qind deri në 85 për qind të cilësisë së tyre ushqyese.

Si mund t'i çojmë këta fermerë drejt një modeli tjetër? Të gjithë fermerët e duan tokën e tyre. Ne kurrë nuk u kemi shpjeguar fermerëve se ata kanë dëmtuar tokën e tyre dhe kanë dëmtuar mjedisin për 40 vjet. Sot, ata po vijnë në këtë realizim veçanërisht të hidhur. Të Gjellbrit duhet të përdorin një gjuhë që është mbështetëse, që mbështet disa vlera dhe e kuadron këtë në termat e një projekti social. Të Gjellbrit duhet t'i flasim bujqësisë një gjuhë të së vërtetës. Gjuha e së vërtetës nuk është dora e fshehur e tregut, sepse ne e dimë se ku na çon neoliberalizmi. Ne duhet të vendosim një dialog konstruktiv me të gjitha palët e interesuara në prodhimin e ushqimit dhe, natyrisht, me fermerët, një dialog që hap mundësi dhe rikthen besimin në të ardhmen. Gjithashtu, u takon liderëve politikë të mbështesin ndryshimin duke përshtatur politikat publike dhe duke siguruar burime financiare. Në këtë mënyrë, Evropa dhe politika mund të rifitojnë mbështetjen e fermerëve të cilët sot shpesh ndihen të pafuqishëm dhe një botë rurale gjithnjë e më e tunduar për të votuar për ekstremistët.

Çfarë roli mund të luajnë rajonet?

Linda Gaasch: Do të doja të shihja një rrjet – të ngjashëm me ato që ekzistojnë për klimën dhe energjinë – për të lidhur fermerët në rajone të ndryshme me njëri-tjetrin në mënyrë që ata të mund të ndajnë praktikën më të mira për agroekologjinë. Megjithatë rajone të ndryshme funksionojnë në mënyra të ndryshme, kjo nuk do të thotë se ndarja e praktikave më të mira nuk mund të jetë e dobishme. Për më tepër, qiratë mjedisore mund të jenë një mënyrë që rajonet të investojnë drejtpërdrejt në një sistem të qëndrueshëm ushqimor. Në Luksemburg, tokë në pronësi të qytetit që u jepet me qira për 10 vjet njerëzve për të punuar me kërkesa të caktuara mjedisore. Nëse një qytet ose rajon zotëron tokë, është

jetike që ai të mbështesë qasje që janë të virtytshme për mjedisin.

Claude Gruffat: Rilokalizimi nuk do të thotë fundi i tregtisë midis rajoneve. Djathi Comté do të bëhet gjithmonë në Jura, shampanjë në Shampanjë, mocarela në Italinë qendrore. Qëllimi është të lokalizohen dhe rajonalizohen nevojat e përditshme ushqimore, dhe kjo të bëhet sa më shumë që të jetë e mundur në zonat në fjalë. Patatet rriten kudo në Evropë; nuk ka asnjë arsye që të ketë zona që kultivojnë patate dhe zona që nuk kultivojnë patate, por, përkundrazi, ne kemi krijuar zona përqendrimi dhe kjo ka sjellë probleme mjedisore.

Rilokalizimi do të thotë të ndash gjërat sërish duke ruajtur dhe forcuar identitetet rajonale. Ekziston një pasuri e vërtetë që rajonet dhe komunitetet e tyre duhet ta shfrytëzojnë, pasi janë ata që mund të drejtojnë projekte ushqimore lokale që përputhen me aftësitë e tyre. Evropa dhe rajonet janë nivele plotësuese për diskutimin e këtyre politikave: kuadri evropian përcakton drejtimin dhe siguron burimet; rajonet i përdorin ato në mënyrë inteligjente brenda kufijve të tyre. Kështu mund t'u japim qytetarëve atë që kanë nevojë.

Claude Gruffat is an MEP of the Greens/EFA Group in the European Parliament and former president of Biocoop.

The Green European Journal is an editorially independent publication of the Green European Foundation. Its printed editions take an in-depth look at topics from a range of different perspectives and occasionally include feature pieces curated by the editorial team.

Linda Gaasch is city-councillor for the city of Luxembourg since 2019, alternate member of the committee of the regions since 2019 and one of the vice-presidents of the Greens in the EU Committee of the Regions since February 2020. She works as a local assistant to the Green MEP Tilly Metz.

Published April 14, 2022

Article in Albanian

Translation available in English, French

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/te-shkosh-ne-vend-reformimi-i-sistemit-te-ushqimit-te-evropes/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.